

УДК 338.48-32(477.85-25)

Аніпко Н.П.

к.геогр.н, доц.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

E-mail: veprik.geogr@mail.ru

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА ЕКСКУРСІЇ «ЧЕРНІВЦІ – КОВЧЕГ ПІД ВІТРИЛАМИ ТОЛЕРАНТНОСТІ»

У статті представлені результати методичної розробки пішохідної екскурсії «Чернівці – ковчег під вітрилами толерантності». Автор висвітлює розроблений маршрут екскурсії, його протяжність і тривалість, перелічує місця зупинок та об'єкти показу (головні та додаткові), зазначає тривалість їх огляду та час на перехід до наступного об'єкту тощо. Перелік об'єктів показу подано із назвами етнічних громад або релігійних конфесій, з якими вони асоціюються. Об'єкти показу екскурсійного маршруту презентують вісім етнічних громад міста Чернівці (єврейську, німецьку, українську, польську, румунську, вірменську, молдавську, турецьку) та п'ять релігійних конфесій (католицьку, греко-католицьку, православну, іудейську, вірмено-католицьку). Представлено назви розроблених підтем та приклади питань до кожної з них. Подано фрагмент технологічної карти розробленого екскурсійного маршруту, в якій зазначені зупинки, об'єкти показу, тривалість їх огляду, назви підтем і питань, організаційні та методичні вказівки.

Ключові слова: екскурсія, Чернівці, толерантність, поліетнічність, поліконфесійність, етнічна громада, релігійна громада.

Постановка проблеми в загальному вигляді. В назві екскурсії використаний вислів відомого чернівецького науковця, історика та

краєзнавця І.Чеховського [13]. Екскурсійний маршрут «*Чернівці – ковчег під вітрилами толерантності*» знайомить екскурсантів із феноменом толерантності, який був притаманний поліетнічному та поліконфесійному середовищу міста Чернівці. Головна мета розробленої екскурсії – на прикладі міста Чернівці дати відповідь на питання «*Чи можлива толерантність у поліетнічному та поліконфесійному середовищі та шляхи її досягнення?*».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На актуальності та необхідності розробки екскурсії під назвою «*Чернівці – ковчег під вітрилами толерантності*» наголошувалось у попередній публікації [1]. До теми феномену толерантності міста Чернівці, який частково, на жаль вже є історичним фактом [7], звертались чернівецькі історики, політологи, філософи, краєзнавці тощо [2-6, 8, 9-13]. Незважаючи на вже здійснені дослідження, публікацій, в яких представлені результати методичних розробок екскурсійних маршрутів на тему чернівецької толерантності, немає. В літературі можна зустріти лише короткі описи екскурсійних маршрутів по місту Чернівці, присвячених цій темі [11].

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є представлення результатів методичної розробки апробованої пішохідної екскурсії «*Чернівці – ковчег під вітрилами толерантності*». До завдань дослідження належали: 1) *розробка маршруту екскурсії «Чернівці – ковчег під вітрилами толерантності», його протяжності та тривалості;* 2) *визначення місць зупинок та об'єктів показу;* 3) *розрахунок тривалості часу, який необхідний для перебування на об'єктах показу, та на перехід до наступного об'єкту;* 3) *визначення підтем та переліку основних питань, які розглядаються під час екскурсії;* 4) *розробка організаційних та методичних вказівок.*

Виклад основного матеріалу. Маршрут екскурсії. Пішохідна екскурсія «*Чернівці – ковчег під вітрилами толерантності*» розрахована

на чотири години, а її протяжність – чотири кілометри. Вона охоплює об'єкти показу, які розкривають етнічне та конфесійне різноманіття міста Чернівці. Екскурсійний маршрут є кільцевим, розпочинається на вулиці імені М.Заньковецької біля церкви Св.Параскеви та закінчується неподалік біля неї. Цей екскурсійний маршрут є пішохідним та проходить через: вул. М.Заньковецької – вул. Головну – П.Сагайдачного – пл. Святої Марії – вул. Шкільну – вул. М.Садовського – вул. Руську – вул. Петровича Якова – вул. Українську – вул. Вірменську – вул. О.Кобилянської – Центральну площу – вул. І.Франка – вул. М.Ємінеску – Театральну площу – вул. Е.Штейнбарга – вул. Університетську – вул. М.Заньковецької – площу Філармонії – вул. М.Заньковецької.

В назвах деяких вулиць Чернівців, через які проходить маршрут екскурсії, частково простежується етнічне різноманіття міста. Такими є, наприклад, вулиці: Руська, Українська, Вірменська, М.Ємінеску, Е. Штейнбарга, Петровича Якова.

Зупинки на маршруті екскурсії, об'єкти показу та тривалість їх огляду

На маршруті екскурсії передбачено 25 зупинок, а кількість об'єктів показу – 41, з них 25 – це основні об'єкти показу, 16 – додаткові. Перелік об'єктів показу та їх адреса представлені в таблиці 1. В ній також вказана тривалість перебування біля об'єкту показу та час, який необхідний для переходу на інший об'єкт. До основних належать об'єкти під номерами 1, 3-8, 12-21, 27, 29-34, 37, 41, до додаткових – під номерами 2, 9-11, 22-26, 28, 35, 36, 38-40.

Таблиця 1

**Перелік об'єктів показу екскурсійного маршруту
«Чернівці – ковчег під вітрилами толерантності»**

№	Назва об'єкту показу та його адреса	Назва етнічної громади або конфесії з якою (якими) асоціюється об'єкт показу		Тривалість огляду об'єкту показу	Тривалість переходу на інший об'єкт
		Етнічні громади	Релігійні конфесії		
1	<i>Церква Св. Параскеви на вул. М. Заньковецької, 24</i>	укр.	православна	6	-
2	<i>Колишній будинок родини Гурмузакі на вул. Головній, 15</i>	рум.		2	3
3	<i>Римо-католицький костел Воздвиження Святого Хреста на вул. Головній, 20</i>	пол., нім., укр.	католицька	6	4
4	<i>Меморіальний комплекс в пам'ять про євреїв, в'язнів чернівецького гетто у 1941 р. на вул. Сагайдачного, 22 а</i>	євр.		5	3
5	<i>Колишня міква на пл. Святої Марії</i>	євр.	іудейська	3	-
6	<i>Турецька криниця на площі Святої Марії</i>	тур.		3	-
7	<i>Турецький міст на площі Святої Марії</i>	тур.		3	3
8	<i>Пам'ятний хрест на місті колишнього вітара православно храму Успіння Пресвятої Богородиці на площі Святої Марії</i>	укр., рум.		3	-
9	<i>Будинок, на місці якого знаходився перший міський театр на вул. Шкільній, 6</i>	нім., укр., євр., рум., пол.		2	5
10	<i>Будинок колишнього товариства єврейської робітничої кухні «Паоле Ціон» на вул. Шкільній, 16</i>	євр.		1,5	1
11	<i>Будинок, в якому мешкав буковинський письменник та журналіст Клеменс Колаковський, на вул. Шкільній, 20</i>	пол.		1,5	5
12	<i>Головна синагога Буковини імені Ізраеля та Зельди Майберг (колишня синагога Мордко та Тауби КОРН) на вул. М.Садовського, 11</i>	євр.	іудейська	5	5
13	<i>Пам'ятник героям Буковинського куреня на вул. Руській, 35</i>	укр.		1,5	-
14	<i>Собор Успіння Пресвятої</i>	укр.	греко-	6	4

	<i>Богородиці на вул. Руській, 28</i>		като- лицька		
15	<i>Свято-Миколаївський собор на вул. Руській, 35</i>	рум.	правос- лавна	6	8
16	<i>Вірменська церква <u>Святих апостолів Петра та Павла</u> на вул. Українській, 20</i>	вірм.	вірмено- като- лицька	6	-
17	<i>Колишній Український народний дім та меморіальна дошка М. Черемшині на вул. Українській, 31</i>	укр.		5	8
18	<i>Літературний центр Пауля Целана на вул. О.Кобилянської, 51</i>	євр.		3	0,5
19	<i>Колишній Німецький Народний Дім на вул. О.Кобилянської, 53</i>	нім.		6	1
20	<i>Колишній Польський народний дім на вул. О.Кобилянської, 36</i>	пол.		6	5
21	<i>Свято-Духівський кафедральний собор на вул. Головній, 85</i>	укр., рум.	правос- лавна	6	2
22	<i>Будинок, в якому жив відомий науковець-історик Фердинанд Ціглауер, та колишній польський банк на вул. О.Кобилянської, 27</i>	нім., пол.		2	1
23	<i>Будинок, в якому жив єврейський письменник Мойсей Альтман, та меморіальна дошка на вул. О.Кобилянської, 23</i>	євр.		1,5	2
24	<i>Будинок, в якому жив Іон Ністор (науковець, педагог, політичний та державний діяч), та колишнє німецьке консульство на вул. О.Кобилянської, 16</i>	рум. нім.		2	3
25	<i>Будинок, в якому жив Бенно Штраухер (політик, багаторічний президент Чернівецької єврейської громади тощо), на вул. Кобилянської, 3</i>	євр.		2	-
26	<i>Меморіальна дошка на честь молдовського господаря, правителя Молдовського князівства Олександра Доброго (Олександру Чел Бун,) на вул. О.Доброго, 2 – О.Кобилянської, 5</i>	молд.		1	2
27	<i>Міська ратуша на Центральній площі, 1</i>	нім., укр., євр., рум., пол., вірм.		7	-
28	<i>Будинок, в якому жив громадсько-політичний діяч Буковини Антон Кохановський, та меморіальна дошка на Центральній площі, 5</i>	пол.		2,5	-
29	<i>Колишній румунський народний дім та меморіальна дошка румунському композитору Чіпріану Порумбеску на</i>	рум.		6	2

	<i>Центральній площі, 9</i>				
30	<i>Будинок колишньої першої цісарсько-королівської державної гімназії та меморіальна дошка Міхаю Ємінеску на вул. М.Ємінеску, 1</i>	нім., укр., євр., рум., пол., вірм.		4	3
31	<i>Колишній Румунський національний палац на Театральній площі, 3</i>	рум.		5	-
32	<i>Алея зірок на Театральній площі,</i>	укр., євр., рум., молд.		5	-
33	<i>Міський театр на Театральній площі, 1</i>	нім., укр., євр., рум., пол., вірм., молд.		6	-
34	<i>Колишній Єврейський народний дім Театральній площі, 5</i>	євр.		6	2
35	<i>Будинок, в якому жив Елієзер Штейнбарг, та меморіальна дошка на вул. Е.Штейнбарга, 19.</i>	євр.		1,5	-
36	<i>Будинок колишньої спеціальної професійної школи «Сафа орт» для дівчаток та хлопчиків на вул. Е.Штейнбарга, 1</i>	євр.		1,5	5
37	<i>Колишня реформістська хоральна синагога «Темпль» та меморіальна дошка Йозефу Шміту на вул. Університетській, 10</i>	євр.	іудейська	6	1
38	<i>Будинок, в якому жив Йозеф Шміт, на вул. М.Заньковецької, 4</i>	євр.		1	2
39	<i>Меморіальна дошка Трояну Поповичу на вул. М. Заньковецької, 6</i>	рум.		2,5	-
40	<i>Меморіальна дошка Фрідріху Кіслеру на вул. М. Заньковецької, 7</i>	нім.		1,5	2
41	<i>Будівля колишнього Чернівецького музичного товариства на площі Філармонії, 10</i>	нім., укр., євр., рум., пол., вірм., молд.		6	-
Всього				156,5 хв.	82,5 хв.

Об'єкти показу екскурсійного маршруту відображають етнічне та конфесійне різноманіття міста Чернівці, яке мало місце в минулому. Запропоновані для огляду об'єкти презентують різні етнічні громади, які тривалий період часу, не відокремлено, а як єдине ціле, проживали в місті Чернівці [9]. Це єврейська, німецька, українська, польська, румунська та інші громади. Більшість об'єктів показу є пам'ятками архітектури, які були

створені в другій половині XIX – на початку XX століття – у період, коли етнічний склад міста Чернівці був найбільш різноманітним. Меморіальні дошки, у кількості 10, як одні з додаткових об'єктів показу, підсилюють тему поліетнічності та толерантності міста, оскільки встановлені вони відомим чернівчанам – представникам різних етносів.

Як видно з таблиці 1, об'єкти показу екскурсії «Чернівці – ковчег під вітрилами толерантності» презентують різні етнічні громади міста у кількості восьми (*єврейська, німецька, українська, польська, румунська, вірменська, молдавська, турецька*). В переліку об'єктів показу є і ті, які асоціюються одночасно з кількома етнічними громадами міста. Це об'єкти під номерами 3, 8, 9, 21, 22, 24, 27, 30, 32, 33, 41.

Чернівцям була притаманна і поліконфесійність. В переліку об'єктів показу екскурсійного маршруту «Чернівці – ковчег під вітрилами толерантності» є також і ті, які презентують різні релігійні конфесії міста Чернівці: *католицьку, греко-католицьку, православну, іудейську, вірмено-католицьку*. Це об'єкти під номерами 1, 3, 5, 12, 14-16, 21, 37.

Вже було згадано, що на маршруті екскурсії передбачено 25 зупинок. У таблиці 2 наведені порядкові номери цих зупинок із вказівкою номерів об'єктів показу.

Таблиця 2

Перелік зупинок та номерів об'єктів показу екскурсійного маршруту «Чернівці – ковчег під вітрилами толерантності»

№ зупинки на екскурсії	№ об'єкта показу	№ зупинки на екскурсії	№ об'єкта показу	№ зупинки на екскурсії	№ об'єкта показу
1	1,2	10	16	19	30
2	3	11	17	20	31-34
3	4	12	18,19	21	35,36
4	5-7	13	20	22	37
5	8,9	14	21	23	38
6	10,11	15	22,23	24	39,40
7	12	16	24	25	41
8	13,14	17	25,26		
9	15	18	27-29		

Назви підтем екскурсії та перелік основних питань

Екскурсія «Чернівці – ковчег під вітрилами толерантності» складається з двох підтем:

1. *Конфесійна та етнічна палітра міста Чернівці.* Прикладами питань, які розкривають цю підтему, є: *Етнічне та конфесійне забарвлення першого мурованого храму міста Чернівці, Юдеништадт, Етнічна палітра площі Св. Марії тощо.*

2. *Етнічні громади міста Чернівці та їх яскраві представники.* Приклади питань: *Буковинський Карузо, Сузір'я зірок Чернівецького храму музики тощо.*

Були також розроблені організаційні та методичні вказівки до всього маршруту екскурсії. У таблиці 3 представлено фрагмент технологічної карти екскурсії, де зазначені організаційні та методичні вказівки до екскурсії, а також інші необхідні складові методичної розробки екскурсії «Чернівці – ковчег під вітрилами толерантності».

Таблиця 3

**Фрагмент технологічної карти екскурсії
«Чернівці – ковчег під вітрилами толерантності»**

Маршрут	Зупинка	Об'єкт и показу	Тривалість огляду	Найменування підтем та питань	Вказівки	
					Організаційні	Методичні
Вул. М.Заньковецької –	1. Початок екскурсії біля церкви Св.Парас- кеви на	1. Церква Св. Парас- кеви	6 хв.	Підтема I Конфе- сійна та етнічна палітра	Групу розмістити неподалік від центрального входу до церкви Св. Параскеви. Виділити час	Використовувати прийом цитування у вступній частині, коли пояснюється, чому Чернівці називали ковчезом під вітрилами

<i>вул. М. Занько-вещької, 24</i>	2. <i>Колишній будинок родини Гурмузакі на вул. Головній, 15</i>	<i>2 хв.</i>	міста Чернівці 1. <i>Біля колишнього митного посту</i>	<i>на фотографування. Підвести групу до Римокатолицького костелу Воздвиження Святого Хреста.</i>	<i>толерантності. Використовувати прийом характеристики, показу об'єкта з меморіальною дошкою, зорової реконструкції та локалізації подій.</i>
2. <i>Зупинка на вул. Головній біля Римокатолицького костелу Воздвиження Святого Хреста на вул. Головній, 20</i>	3. <i>Римокатолицький костел Воздвиження Святого Хреста</i>	<i>6 хв.</i>	2. <i>Етнічне та конфесійне забарвлення першого мурованого храму міста Чернівці</i>	<i>Якщо костел відкритий, виділити час на його відвідування. Після розповіді біля костелу, перейти по пішохідному переходу, який знаходиться неподалік від костелу, на вул. Головну. Далі рухатись вниз по вул. Головній до вул. П.Сагайдачного.</i>	<i>Використовувати прийоми характеристики, пояснення та показу наочних матеріалів.</i>
3. <i>Зупинка біля Меморіального комплексу на вул. Сагайдачного, 22 а</i>	<i>Меморіальний комплекс в пам'яті про євреїв, в'язнів чернівецького гетто у 1941 р.</i>	<i>5 хв.</i>	2. <i>Юденштадт</i>	<i>Розмістити групу біля меморіального комплексу. Після розповіді далі рухатись по вул. П.Сагайдачного до площі Св. Марії.</i>	<i>Використовувати прийом характеристики та пояснення.</i>

Висновки. Представлені результати методичної розробки екскурсійного маршруту «Чернівці – ковчег під вітрилами

толерантності» можуть бути використані в екскурсійній діяльності. Розроблений маршрут сприятиме не тільки збагаченню знань місцевих мешканців про місто Чернівці та туристів, які його відвідують, але і отриманні інформації про можливості цивілізаційного розвитку суспільства в поліетнічному та поліконфесійному середовищі на засадах толерантності. Подальші дослідження будуть присвячені окремим складовим феномену чернівецької толерантності, вони стануть основою нових екскурсійних маршрутів.

Список використаних джерел

1. Аніпко Наталія, Боровяк Оксана, Поліетнічна та поліконфесійна толерантність Чернівців як фактор туристичної привабливості міста і роль в розвитку екскурсійної справи / Наталія Аніпко, Оксана Боровяк: матеріали X Міжн. наук. конференції [«Географія, економіка і туризм: національний та міжнародний досвід»], (Львів, 7-9 жовтня 2016 р. / М-во освіти і науки України, Львівський нац. ун-т ім. І.Франка). – Львів: Львівський нац. ун-т ім. І.Франка, 2016. – С.19-23.

2. Гнидка К.О. Культурні процеси на Буковині в контексті поліетнічності та багатовекторності / К. О. Гнидка // *Культура України: збірник наук.праць.* – 2013. – Вип. 40. – Харків. – С. 84-92.

3. Добржанський О., Масіян Н., Никирса М. Нації та народності Буковини у фондах Державного архіву Чернівецької області (1775 — 1940) / О.Добржанський, Н.Масіян, М.Никирса. – Чернівці: Золоті литаври, 2003. – 172 с.

4. Жмундуляк Дмитро. Чернівецький досвід толерантності у світлі проблем сучасного мультикультуралізму / Дмитро Жмундуляк // *Науковий вісник Чернівецького нац. ун-ту: збірник наук.праць.* – 2013. – Вип. 646-647. Філософія – Чернівці. – С.221-226.

5. Жмундуляк Д. Д. Суспільно-політична складова “міфу Чернівців” другої половини ХІХ – початку ХХ ст. (за документами Державного архіву Чернівецької області / Д. Д. Жмундуляк // Архіви України. – 2011. – №5. – С.10-21.

6. Івасюк Галина. Мультикультурність Буковини першої половини ХХ ст.: проблеми та тенденції / Галина Івасюк // Науковий вісник Чернівецького університету: збірник. наук. праць. – 2008. – Вип. 367–377. Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини. – Чернівці. – С. 75-78.

7. Круглашов А. Чернівці: спадщина versus спадкоємці? / А. Круглашов // Незалежний культурологічний літопис «І». Чернівці. – 2009. – № 56. – Львів. – С. 37–51.

8. Мельничук Б.І. Сторінки літературного життя в Чернівцях / Б.І. Мельничук // Чернівці: Історія і сучасність (Ювілейне видання до 600-річчя першої писемної згадки про місто): кол. монографія / Заг. ред. В. Ботушанського. – Чернівці: Зелена Буковина, 2009. – С.387-431.

9. Никирса М. Чернівці. Документальні нариси з історії вулиць і площ / Марія Никирса. – Чернівці: Золоті литаври, 2008. – 452 с.

10. Рихло П. Літературний феномен Чернівців / П. Рихло // Незалежний культурологічний літопис «І». Чернівці. – 2009. – № 56. – Львів. – С. 263–265.

11. Старик В.П. Чернівці мультикультурні / Володимир Петрович Старик. – Чернівці: Золоті литаври, 2012. – 18 с.

12. Сулятицький Т. Чернівецький український музично-драматичний театр імені О.Кобилянської. Нарис історії / Сулятицький Тадей. – Чернівці: Золоті литаври, 2004. – 212 с.

13. Чеховський І. Чернівці – ковчег під вітрилами толерантності : Історичні студії багатокультурного феномену в центрі Європи / Ігор Чеховський . – Чернівці: Рута, 2004. – 115 с.

REFERENCES:

1. Anipko, Nataliia, & Boroviak, Oksana (2016). *Polietnichna ta polikonfesiina tolerantnist Chernivtsiv yak faktor turystychnoi pryvablyvosti mista i rol v rozvytku ekskursiinoi spravy [Poly-ethnic and poly-confessional tolerance of Chernivtsi as a factor of tourist attractiveness of the city and its role in the development of excursion business]*. Lviv: Lvivskyi nats. un-t im. I.Franka [in Ukrainian].
2. Hnydka, K.O. (2013). *Kulturni protsesy na Bukovyni v konteksti polietnichnosti ta bahatovektornosti» [Cultural processes in Bucovina in the context of polyethnicity and multi-directionality]*. Culture of Ukraine: collection of scientific papers; Is. 40; Kharkiv [in Ukrainian].
3. Dobrzhanskyi, O., Masiian, N., & Nykyrsa, M. (2003). *Natsii ta narodnosti Bukovyny u fondakh Derzhavnoho arkhivu Chernivetskoï oblasti (1775 - 1940) [Nations and nationalities of Bucovina in the funds of the State Archive of Chernivtsi region]*. Chernivtsi: Zoloti lytavry [in Ukrainian].
4. Zhmunduliak, Dmytro (2013). *Chernivetskyi dosvid tolerantnosti u svitli problem suchasnoho multykulturalizmu [Chernivtsi Experience of Tolerance in the Light of Problems of Modern Multiculturalism]*. Scientific Herald of Chernivtsy University: collection of scientific papers; Is. 646-647; Philosophy. Chernivtsi [in Ukrainian].
5. Zhmunduliak, D. D. (2011). *Suspilno-politychna skladova “mifu Chernivtsiv” druhoi polovyny KhIKh – pochatku KhKh st. (za dokumentamy Derzhavnoho arkhivu Chernivetskoï oblasti [The Social and Political Component of “Chernivtsi Myth” on the Second Half of 19th – Beginning of 20th Century (on the Documents of State Archives of Chernivtsi Region)]*. Archives of Ukraine; №5 [in Ukrainian].
6. Ivasiuk, Halyna (2008). *Multykulturnist Bukovyny pershoi polovyny KhKh st. : problemy ta tendentsii [Multiculturalism of Bucovina on the First Half of the 20th Century: problems and trends]*. Scientific Herald of Chernivtsy

University: collection of scientific papers; Is. 367–377; History. Political science. International Relations. Chernivtsi [in Ukrainian].

7. Kruhlashov, A. (2009). *Chernivtsi: spadshchyna versus spadkoiemtsi? [Chernivtsi – heritage versus heirs]*. The Independent Cultural Journal “JI”; Chernivtsi; № 56. Lviv [in Ukrainian].

8. Melnychuk, B.I. (2009). *Storinky literaturnoho zhyttia v Chernivtsiakh [Pages of literary life in Chernivtsi]*. Chernivtsi: History and Modernity. Chernivtsi: Zelena Bukovyna [in Ukrainian].

9. Nykyrsa, M. (2008). *Chernivtsi. Dokumentalni narysy z istorii vulyts i ploshch [Chernivtsi: Documentary essays on the history of streets and squares]*. Chernivtsi: Zoloti lytavry [in Ukrainian].

10. Rykhlo, P. (2009). *Literaturnyi fenomen Chernivtsiv [Literary phenomenon of Chernivtsi]*. The Independent Cultural Journal “JI”; Chernivtsi, № 56. Lviv [in Ukrainian].

11. Staryk, V.P. (2012). *Chernivtsi multykulturni [Multicultural Chernivtsi]*. Chernivtsi: Zoloti lytavry[in Ukrainian].

12. Suliatytskyi T. (2004). *Chernivetskyi ukrainskyi muzychno-dramatychnyi teatr imeni O.Kobylianskoi. Narys istorii [Chernivtsi Ukrainian Olha Kobylyanska Music and Drama Theater: Outline of history]*. Chernivtsi: Zoloti lytavry[in Ukrainian].

13. Chekhovskyi, I. (2004). *Chernivtsi – kovcheh pid vitrylamy tolerantnosti : Istorychni studii bahatokulturnoho fenomenu v tsentri Yevropy [Chernivtsi – Ark under tolerance canvas: Historical studies of multicultural phenomenon in the heart of Europe]*. Chernivtsi: Ruta [in Ukrainian].

**АНИПКО Н.П. МЕТОДИЧЕСКАЯ РАЗРАБОТКА
ЭКСКУРСИИ «ЧЕРНОВЦЫ – КОВЧЕГ ПОД ПАРУСАМИ
ТОЛЕРАНТНОСТИ»**

В статье представлены результаты методической разработки экскурсии «Черновцы – ковчег под парусами толерантности». Автор освещает разработанный маршрут экскурсии, его протяженность и продолжительность, определяет места остановок и объекты показа (главные и дополнительные), отмечает продолжительность их осмотра и время на переход к следующему объекту и тому подобное. Перечень объектов показа подано с названиями этнических групп или религиозных конфессий, с которыми они ассоциируются. Объекты показа экскурсионного маршрута представляют восемь этнических общин города Черновцы (еврейскую, немецкую, украинскую, польскую, румынскую, армянскую, молдавскую, турецкую) и пять религиозных конфессий (католическую, греко-католическую, православную, иудейскую, армяно-католическую). Представлены названия разработанных подтем и примеры вопросов к каждой из них. Представлен фрагмент технологической карты разработанного экскурсионного маршрута, в которой указаны остановки, объекты показа, продолжительность их осмотра, названия подтем и вопросов, организационные и методические указания.

Ключевые слова: экскурсия, Черновцы, терпимость, полиэтничность, поликонфессиональность, этническая община, религиозная община.

АНИПКО Н.П. THE METHODOLOGICAL WORK OF EXCURSION «CHERNIVTSI – BOAT UNDER SAILS OF TOLERANCE»

The results of the methodological development of walking excursion “Chernivtsi – ark under tolerance canvas” are shown in the article. The author presents the designed excursion route, its length, and duration, notes the places to stop along a current route and excursion objects (main and additional), indicates the length of time needed to see and to move from one object to the next one, etc. There is the list of excursion objects with the names of ethnic communities or religious confessions with which they are associated. The route objects represent eight ethnic communities of Chernivtsi city (Hebrew, German, Ukrainian, Polish, Romanian, Armenian, Moldavian, Turkish) and five religions (Catholic, Greek Catholic, Orthodox, Jewish, Armenian Catholic). The developed sub-themes of excursion and the examples of questions for each of them are presented. There is also the fragment of technology map of designed route with the excursion stops and objects, the length of time given, the sub-themes and questions, organizational and methodical instructions in it presented.

Keywords: excursion, Chernivtsi, tolerance, multiethnic, ethnic community, religious community.

Стаття надійшла до редакції 08.03.2017 р.

Авторська довідка

	Українською мовою	Англійською мовою
ПІБ/ Last name, first name	Аніпко Наталія Петрівна	Anipko Natalia Petrivna
Науковий ступінь/ Scientific degree	к.геогр.н.	Ph.D.
Вчене звання/ Scientific rank	доцент	associate professor
Посада/ Position	доцент кафедри соціальної географії та рекреаційного природокористування	associate professor of the department of social geography and recreational use of natural resources
Установа/ Establishment	Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича	Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University